

Kadernota 2023



Hoogheemraadschap van
Delfland

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Totstandkoming Kadernota 2023	3
1.2	Leeswijzer	4
2	Trends en ontwikkelingen die organisatiebreed doorwerken	5
2.1	Externe ontwikkelingen	5
2.2	Professionalisering werkprocessen.....	6
3	Belangrijkste ontwikkelingen op programmaniveau	8
3.1	Waterkeringen en waterbewustzijn.....	8
3.2	Waterkwaliteit, beleving en externe verbinding	8
3.3	Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	9
3.4	Waterketen en circulariteit	10
3.5	Organisatie en Bestuur	11
4	Omgaan met onzekerheden.....	12
5	Financieel kader	13
5.1	Financiële uitgangspunten.....	13
5.2	Investeringen.....	15
5.3	Mutaties Kadernota 2023	15
5.4	Financiële positie Delfland op basis van de Kadernota 2023	17

Fotograaf omslagfoto: Shutterstock

1 Inleiding

Met deze Kadernota 2023 worden de financiële en beleidsmatige kaders vastgesteld voor de uitwerking van de begroting 2023 en de Meerjarenraming 2024-2027.

De nota beschrijft de ontwikkelingen die van invloed zijn op Delfland en geeft aan welke middelen daarvoor als kader voor de begroting worden voorzien. Samenvattend kan worden gesteld dat Delfland steeds beter op koers ligt, maar dat er ruimte is voor verdere verbetering. We hebben inzicht in de opgaven die voor 2023 voor ons liggen en de kaders waarbinnen we deze moeten realiseren.

2023 is het laatste jaar van de periode van het Bestuursakkoord 2019-2023 'Iedereen aan de slag voor water'. Tijdens de informatieve verenigde vergadering (VV) van 19 april kwam duidelijk naar voren dat we trots zijn op de goede bestuurlijke samenwerking binnen Delfland. Dit heeft eraan bijgedragen dat Delfland veel bereikt heeft sinds 2019. Ook in dit laatste jaar zetten we onverminderd in op de aanpak van noodzakelijke transitie en opgaven.

De afgelopen jaren is een solide financiële basis gelegd. Tegelijkertijd doen zich door externe ontwikkelingen onzekerheden voor die daarop van invloed kunnen zijn in de komende jaren. Daaraan besteden wij in deze nota nadrukkelijk aandacht.

1.1 Totstandkoming Kadernota 2023

Vertrekpunten

De Kadernota 2023 maakt deel uit van de Bestuurlijke P&C-kalender 2022 (planning & control - dossiernummer 2158, vastgesteld door de VV op 9 november 2021).

Uitgangspunten voor de kadernota zijn:

- Het Bestuursakkoord 2019-2023 'Iedereen aan de slag voor water'
- De begroting 2022
- Het Waterbeheerprogramma 6 (2022-2027)

De kadernota vormt de start van het begrotingsproces voor 2023, dat de periode 2023-2027 omvat (het begrotingsjaar 2023 en de Meerjarenraming 2024-2027).

Proces

In de maanden februari, maart en april 2022 zijn de ontwikkelingen en hun financiële impact in beeld gebracht. Daarbij zijn de volgende categorieën onderscheiden:

1. Niet-beïnvloedbare kosten: kosten die Delfland maakt en die onvermijdelijk zijn. Denk aan de stijging van de lonen, zoals afgesproken in de cao of andere contractuele verplichtingen.
2. Opgaven die binnen de bestaande begroting worden ingepast. Het gaat om onderwerpen zoals omgaan met de krapte op de arbeidsmarkt, vergrijzing, ondersteuning van hybride werken en veilig en gezond werken.
3. Sterk advies: keuzes met een sterk advies om uit te voeren, gezien de omvang van risico's en nadelen bij niet uitvoeren.
4. Overige thema's die bijdragen aan bestuurlijke doelen.

De directie en het college hebben in meerdere sessies gesproken over relevante ontwikkelingen, de financiële impact en hoe deze zich verhouden tot de kaders van het bestuursakkoord. In de informatieve VV op 19 april zijn de belangrijkste ontwikkelingen gepresenteerd en hebben alle bestuursleden hierop kunnen reflecteren en aanvullende onderwerpen kunnen benoemen.

Alle ontwikkelingen die in deze nota zijn opgenomen, zijn óf niet beïnvloedbaar óf worden gezien als relevant en noodzakelijk. Op basis van de huidige inzichten kunnen alle ontwikkelingen in de categorieën 1, 3 en 4 worden opgepakt in de begroting 2023. De opgaven in categorie 2 worden binnen de bestaande begrotingsomvang ingepast.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de trends en ontwikkelingen beschreven die organisatiebreed impact hebben. Hoofdstuk 3 gaat over ontwikkelingen die vooral in specifieke begrotingsprogramma's doorwerken. In hoofdstuk 4 worden onzekerheden benoemd en geduid. Tot slot is in hoofdstuk 5 het financiële kader uitgewerkt.

NB 1

De Kadernota 2023 is nadrukkelijk niet bedoeld om een volledig overzicht te geven van de activiteiten binnen Delfland in 2023. De voortzetting van bestaand beleid en uitvoering blijven buiten beschouwing; dat volledige overzicht komt aan de orde in de begroting 2023.

NB 2

Omdat de Kadernota 2023 een product op hoofdlijnen is, gericht op de financiële kaders voor de begroting, is er geen nieuwe risicoanalyse uitgevoerd. Die analyse is onderdeel van het begrotingsproces. Toch is de onzekerheid in de ontwikkelingen om ons heen en de wijze waarop prijzen tot stand komen wel veranderd door de oorlog in Oekraïne. Omdat de onzekerheid ook zorgt voor meer vragen over hoe het waterschap hierop inspeelt, is er een paragraaf over onzekerheden opgenomen. De voornaamste onzekerheden worden daarin geduid. De impact hiervan is op dit moment onmogelijk in te schatten.

2 Trends en ontwikkelingen die organisatiebreed doorwerken

2.1 Externe ontwikkelingen

Toenemende inflatie

We zien al langer een trend van toenemende inflatie. Deze wordt versterkt door de recente ontwikkelingen in Oekraïne. Hiermee wordt rekening gehouden in deze kadernota, zie hoofdstuk 4.

Cyberveiligheid en ICT

De oorlog in Oekraïne leidt ook tot een versterkt cyberrisico bovenop de aandacht die er al voor dit onderwerp was. Cyberveiligheid is een zeer relevant onderwerp dat steeds kritischer wordt, mede door de verdere digitalisering van ons werk. Dit stelt vanzelfsprekend hoge eisen aan de ICT-veiligheid binnen Delfland. Als die niet op orde is, is Delfland kwetsbaar voor cyberaanvallen en als gevolg daarvan bestaat er risico op het uitvallen van vitale processen. De afgelopen periode zijn al belangrijke maatregelen doorgevoerd. De komende jaren werken we, mede in het kader van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO), verder om informatiebeveiliging structureel en blijvend in de organisatie en processen in te bedden. Hiervoor zijn aanvullend zowel vast als tijdelijk personeel en materieel nodig.

Klimaatverandering

De recentelijk gepubliceerde IPCC-rapporten en het daarop gebaseerde Klimaatsignaal'21 van het KNMI laten zien dat het klimaat sneller verandert dan tot dusverre is gedacht en dat deze verandering ook extremer is. Zowel vermindering van de uitstoot van broeikasgassen als aanpassing aan een veranderend klimaat zijn van steeds groter belang. In 2023 zal het KNMI met nieuwe klimaatscenario's komen waarin deze nieuwe inzichten zijn verwerkt. In welke mate dit consequenties voor Delfland zal hebben, is nog niet bekend. Op Europees en landelijk niveau worden de ambities versneld om klimaatdoelen met betrekking tot vermindering van de uitstoot van broeikasgassen te halen. Ook de grote overstromingen in Limburg, Duitsland en België en wateroverlast in andere delen van Nederland in de zomer van 2021 hebben geleid tot extra aandacht voor klimaatverandering en hoe we daarmee omgaan. De VV heeft eind september 2021 het belang om rekening te houden met klimaatverandering onderstreept door de motie 'Klimaatverandering: Klaar voor een robuuste toekomst!' aan te nemen. De motie roept op om bij de uitvoering van onze taken en verantwoordelijkheden waar mogelijk rekening te houden met de te verwachten klimaatontwikkelingen op de lange termijn en wat Delfland kan doen om deze te beperken, zowel bij onze investeringsbeslissingen als bij vergunningverlening. Hieraan wordt gewerkt binnen de programma's Klimaatadaptatie en Duurzaam Circulair. Dit past voor 2023 binnen de huidige scope van de programma's.

Ruimtelijke ontwikkelingen

Ontwikkelingen zoals de energietransitie, de vraag naar meer groen en recreatie en de grote woningbouwopgave, hebben impact op de fysieke leefomgeving. In het nieuwe regeerakkoord zijn de ambities voor de realisatie van de woningbouwopgave versneld. Dit gaat impact hebben op ons al dichtbebouwd gebied. De daaraan gekoppelde bevolkingstoename betekent een toename van vervuiling en afvalwater. Het gevolg kan op termijn zijn dat we de zuiveringscapaciteit moeten uitbreiden als we daarbij over geprognosticeerde hoeveelheden heen gaan. De ruimte wordt bij meer woningbouw intensiever gebruikt en dit kan leiden tot nog minder onverhard oppervlak om water op te vangen. Het waterschap kan niet op de stoel van de ruimtelijke ordenaar gaan zitten, maar zoekt continu naar manieren om versterkt invloed te kunnen uitoefenen op de inrichting van de fysieke leefomgeving. Dit vraagt om intensieve samenwerking met andere partijen en participatie in processen van anderen. Vooral nog leidt dit voor 2023 niet tot een behoefte aan extra middelen.

Transitie landelijk gebied

In het coalitieakkoord heeft dit kabinet aangekondigd dat het € 25 miljard tot 2035 beschikbaar stelt voor de realisatie van de drie internationaal verplichtende doelen – natuur/stikstof, klimaat en Kaderrichtlijn Water (KRW) – in een Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) onder de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Het uitgangspunt is een transitie naar duurzame kringlooplandbouw en natuurherstel. Dit biedt voor Delfland kansen om doelen te halen op het gebied van waterkwaliteit, bodemdaling, klimaat en biodiversiteit. Op dit moment is het dossier 'landbouw' onderdeel van het programma Waterkwaliteit en het dossier 'bodemdaling en grondwater'. De verwachting is dat er door deze landelijke

ontwikkelingen en urgentie een toenemende (bestuurlijke) aandacht zal ontstaan. Vanuit het Rijk en de provincie wordt nadrukkelijk betrokkenheid van de waterschappen gevraagd om mede vorm te geven aan de integrale gebiedsprocessen. De rol van de waterschappen verandert hierdoor, wat leidt tot meer inspanningen van Delfland. Onze huidige personele capaciteit is op dit moment onvoldoende om alle ontwikkelingen te volgen en de kansen te benutten die het NPLG biedt voor de doelen van Delfland. De mate waarin die capaciteit onvoldoende is, wordt in de bestuursrapportage (burap) 2022 gerapporteerd en voor de komende jaren in de begroting vertaald naar de benodigde middelen.

Krapte op de arbeidsmarkt

Om bestaande en nieuwe uitdagingen te kunnen aanpakken, heeft Delfland medewerkers nodig met de juiste competenties en vaardigheden. De krapte op de arbeidsmarkt, onder andere op het gebied van ICT, maakt dat de invulling van vacatures een grotere inzet vraagt. De extra kosten worden ingepast binnen de huidige begroting.

2.2 Professionalisering werkprocessen

Om risico's te beperken en om efficiënter te kunnen werken, zet Delfland in op de verdere professionalisering van werkprocessen.

Assetmanagement

Bij Delfland zijn we een aantal jaren geleden gestart met het invoeren van verschillende aspecten van assetmanagement. Een werkwijze waarmee we onder meer inzicht in de onderhoudsopgave verkrijgen en betere keuzes ten aanzien van het uit te voeren onderhoud kunnen maken. Deze aspecten van assetmanagement helpen ons om een goede afweging te maken tussen de status en prestaties van de assets in relatie tot de te accepteren risico's en daarmee gemoeide kosten. In de afgelopen jaren zijn in kadernota's en begrotingen middelen gevraagd om enerzijds daadwerkelijk te onderhouden wat nodig is, en anderzijds assets te inventariseren en de onderhoudstoestand ervan te bepalen. Dit betreft ook de assets die we in het verleden niet in beeld hebben gehouden, die door herpolderovereenkomsten naar Delfland zijn overgekomen of die door onszelf of anderen zijn aangelegd (areaaluitbreiding).

Inzicht hebben in de onderhoudstoestand van de assets, is de basis van goed beheer. In 2022 wordt een voorzichtig begin gemaakt, maar in 2023 en daarna dienen we een flinke impuls te geven aan het inventariseren en inspecteren van assets. De komende jaren zullen nog forse investeringen nodig zijn om Delflands areaal op orde te brengen en te houden. Met behulp van langetermijnplannen voor assets brengen we in beeld wat nodig is binnen de verschillende assetsystemen. Projecten programmeren we op basis van urgentie en kans op meeliften. Hiervoor zijn extra middelen opgenomen in deze kadernota. Het risico bestaat dat de nu begrote middelen niet toereikend zijn. In dat geval zullen de begrote middelen bijgesteld moeten worden.

Digitale transformatie en datagedreven werken

Informatie en onderliggende gegevens zijn een belangrijke asset. Het gaat om gegevens die worden gebruikt in al onze primaire en ondersteunende processen en in sturings- en managementinformatie. De keten van informatievoorziening bestaat uit het inwinnen, opslaan en gebruiken van gegevens in onze processen. Hiervoor gebruiken we een groot aantal applicaties. We zoeken een balans tussen de basis van de informatievoorziening op orde hebben en gesteld staan voor de digitale versnelling in de maatschappij. Dat betekent inzetten op continuïteit, veiligheid, onderhoud en vervanging en voldoen aan alle wettelijke verplichtingen. Als de basis op orde is, draagt dat bij aan efficiency en effectiviteit in de organisatie door slimmer gebruik van gegevens en informatie. Parallel daaraan werken we ook aan ontwikkeling en vernieuwing. Om dit te bereiken is een versterking van de organisatie op dit vlak nodig. Hierbij gaat het om kennis, leren, instrumentarium en processen. We zetten ook in op samenwerking met verschillende partners, zoals het Waterschapshuis en innovatiepartijen. Hiervoor zijn extra middelen opgenomen in deze kadernota.

Zorgplicht bomenbeheer

Boomeigenaren in Nederland zijn wettelijk verplicht hun bomen goed te onderhouden. De zorgplicht houdt in dat een boomeigenaar wettelijk aansprakelijk is als een boom schade toebrengt aan derden omdat hij niet goed bijgehouden is. Om aan deze zorgplicht te voldoen, moeten bomen minimaal één keer per drie jaar gecontroleerd worden. Als er onvoldoende

controles zijn geweest of wanneer er geen regelmatig onderhoud heeft plaatsgevonden, is er sprake van 'onvoldoende zorg'. Dat kan gevolgen hebben voor de aansprakelijkheid in geval van een incident. Delfland is eigenaar van bomen op openbare percelen (onder andere op keringen). Uit onderzoek blijkt dat Delfland op dit moment niet voldoet aan de zorgplicht, omdat onvoldoende inzichtelijk is welke omvang en kwaliteit onze bomen hebben. Om hieraan te kunnen voldoen, moet een betrouwbare database worden opgebouwd en bijgehouden. Daarnaast zullen er jaarlijks boomveiligheidscontroles en onderhoud uitgevoerd moeten worden. Hiervoor zijn extra middelen opgenomen in deze kadernota.

Hybride werken

De Covid-19-pandemie heeft onze persoonlijke werksituatie stevig en blijvend veranderd. We hebben een enorme stap vooruitgezet in de digitale samenwerking. Dit heeft grote gevolgen voor onze interne dienstverlening, zoals facilitaire zaken, ICT en communicatie. In 2022 gaan we naar verwachting steeds meer hybride werken. Daarbij wordt duidelijker wat dat vraagt. Eind 2022 hebben we daarvan naar verwachting een scherp beeld. Denk bijvoorbeeld aan de nodige fysieke en waarschijnlijk dure aanpassingen van de kantoorgebouwen, wijziging van meubilair, opleidingen en devices (bijvoorbeeld grote schermen en camera's voor hybride vergaderingen). Deze ontwikkelingen zetten door in 2023. De mogelijke extra kosten worden ingepast binnen de huidige begroting.

Veilig en gezond werken

Delfland heeft als doel om veilig en gezond te werken, met oog voor onze omgeving. Wij streven naar een werkomgeving zonder ongeval, zonder letsel, zonder ziekte door ons werk en een omgeving zonder milieu-incidenten. Om deze ambitie te halen, heeft Delfland actieplannen opgesteld die ertoe moeten leiden dat we klimmen op de veiligheidscultuurladder, zodat veiligheid uiteindelijk ingebed en geborgd is in de organisatie. Dit vraagt in 2023 om gerichte inspanning. De kosten worden ingepast binnen de huidige begroting.

3 Belangrijkste ontwikkelingen op programmaniveau

3.1 Waterkeringen en waterbewustzijn

Waterkeringen

Het reguliere beheer van de waterkeringen is essentieel om de veiligheid te borgen. Het beheer door Delfland omvat onder meer het inspecteren van waterkeringen en waterkerende constructies en het herstellen van schades. De ambitie is om daarbij een goede balans te vinden tussen preventief en correctief onderhoud. In 2022 en 2023 worden de oeverconstructies langs waterkeringen in beeld gebracht, zodat Delfland ook van die objecten kan bepalen wanneer onderhoud nodig is en welke kosten daarmee gemoeid zijn.

De waterkeringen worden op orde gebracht in een programmatische aanpak, gebaseerd op urgentie en op de kans te kunnen meeliften met het werk van andere partijen. Jaarlijks komen er nieuwe opgaven bij uit conditiemetingen, inspecties, als gevolg van bodemdaling en vanuit de toets op de veiligheidsnormering. Daarom wordt er gekeken of het tempo van het op orde brengen omhoog kan om de doelstellingen te halen.

Het bovenstaande is onderdeel van paragraaf 2.2, 'Assetmanagement', waarvoor extra middelen zijn opgenomen in deze kadernota.

Voor het muskusrattenbeheer is landelijk afgesproken om de muskusrat in tien jaar tijd terug te dringen naar de landsgrens. De kosten die gemoeid zijn met de grensbewaking worden door alle waterschappen bekostigd volgens een verdeelsleutel en zijn in deze kadernota opgenomen als niet-beïnvloedbare kosten.

3.2 Waterkwaliteit, beleving en externe verbinding

Waterkwaliteit

De verbetering van de waterkwaliteit zet voor het tweede jaar op rij niet door. Het behalen van de KRW-doelen vraagt nog een forse inspanning, ook van onze gebiedspartners. De focus ligt op het verder terugdringen van de emissies uit de glastuinbouw en de landbouw, én op de ontwikkeling van ondergedoken waterplanten.

In de begroting 2022 is ruimte gemaakt om interventies voor de glastuinbouw op te stellen. We werken aan de uitwerking van risicogestuurd toezicht en betere en snellere opsporingsmethodes, onder meer met e-DNA. Als het mogelijk is, leggen we steviger sancties op bij bewuste overtredingen en verwijtbare nalatigheid. Bij de sector, gemeenten, provincie en Rijk dringen wij aan op meer maatregelen en ander beleid.

De ontwikkeling van ondergedoken waterplanten vraagt om extra inspanning. De omvang is nog niet bekend. Om dit in beeld te brengen, ontwikkelen we in 2022 een plan van aanpak, dat we vervolgens vertalen naar benodigde middelen.

Delfland werkt samen met partners aan verbetering van de waterkwaliteit in het overige water. Hiervoor is de uitvoeringsstrategie Overig Water vastgesteld in de verenigde vergadering van 2 juni 2022. Conform dat beleid continueert en intensiveert Delfland de samenwerking met gemeenten en andere gebiedspartners in 2023. We nemen zelf maatregelen of leveren een bijdrage aan maatregelen van derden. Een investeringsplan voor de aanleg van natte ecologische zones wordt in 2023 aan de verenigde vergadering voorgelegd.

Voor bovenstaande ontwikkelingen worden nu geen extra middelen in deze kadernota opgenomen. Wanneer de plannen concreter zijn, worden deze vertaald naar benodigde middelen en waar nodig ingebracht in de planning & control-cyclus.

Biodiversiteit

De stappen die de afgelopen twee jaar zijn gezet met de uitvoering van het actieplan Biodiversiteit, hebben inzicht en aanknopingspunten gegeven voor de verdere ontwikkeling voor biodiversiteitsherstel binnen het beheergebied van Delfland. Die inzichten zijn vertaald naar doelstellingen voor de komende jaren, waarbij verankering van biodiversiteit in de werkprocessen en samenwerking in natuurherstel met de omgeving centraal staan.

Zo gaan we onze dijken, waterbergingen en zuiveringsterreinen meer biodivers inrichten en zetten we onze watergangen en -keringen in als dragers en verbinders van natuur.

Het bloem- en kruidenrijk inrichten en onderhouden van onze dijken is al vastgesteld beleid. Om het onderhoud te kunnen uitvoeren (het inrichten wordt gefinancierd uit investeringsbudget) is, nu het areaal groeit, aanvullende financiële dekking opgenomen in deze kadernota.

Recreatief medegebruik

In ons waterrijke en sterk verstedelijkte beheergebied wordt veel gerecreëerd aan of op het water. Delfland wil dit mogelijk maken zonder dat dit ten koste gaat van waterveiligheid, waterkwantiteit en waterkwaliteit. Specifiek neemt de vraag naar 'wonen aan het water' in hoog tempo toe. Gemeenten en projectontwikkelaars zoeken de maximale ruimte en gaan met Delfland in gesprek om de mogelijkheden te verkennen. Hierbij wordt grote druk op de organisatie gezet en worden relatief eenvoudige initiatieven complex. Dit wordt versterkt door het ontbreken van een kader voor integrale afweging binnen onze organisatie. Voor de begeleiding van de initiatieven en het mede vormgeven aan uitvoeringsbeleid om tot snelle en integrale afweging te kunnen komen, is eenmalig voor 2023 extra capaciteit nodig. Daarnaast is voor 2023 in deze kadernota extra budget opgenomen voor het opstellen van een bebodingsplan.

Zoutindringing Parksluizen

Door klimaatverandering wordt de urgentie van het droogte- en zoetwatervraagstuk steeds groter. Een van de belangrijkste knelpunten bij het toekomstbestendig maken van de Delflandse zoetwatervoorziening is de grote watervraag als gevolg van de zoutindringing bij de Parksluizen in Rotterdam. In 2021 is Delfland daarom gestart met een traject om samen met belanghebbenden de zoutindringing vanuit de sluizen te beperken. Inmiddels is een schutprotocol vastgesteld en is onderzoek uitgevoerd naar mogelijke kansrijke maatregelen bij de Parksluizen. Tevens is met de relevante stakeholders in beeld gebracht wat de belangen en verantwoordelijkheden van de verschillende partijen bij dit vraagstuk zijn. Om hiermee gezamenlijk verdere stappen te zetten en tot een kosten-batenanalyse te komen, dienen de geïnventariseerde kansrijke maatregelen in 2023 verder uitgewerkt te worden. Voor de uitwerking zijn in 2023 extra middelen opgenomen in deze kadernota. Hieruit kunnen uitvoeringskosten voor daarna voortkomen.

3.3 Waterkwantiteit en klimaatadaptatie

Waterkwantiteit

Samen met het in beeld krijgen van de onderhoudsstaat van de assets in het watersysteem wordt, naast de structurele werkzaamheden binnen het watersysteem, komend jaar veel aandacht besteed aan het verder verbeteren van het bagger- en maaionderhoud van de watergangen. Dit is onderdeel van paragraaf 2.2, 'Assetmanagement', waarvoor extra middelen zijn opgenomen in deze kadernota.

Tegelijk nemen de kosten van het onderhoud van watergangen sterk toe doordat er sinds enkele jaren serieus rekening gehouden wordt met het leven in en rond het water en doordat materieel fors duurder geworden is door stijgende olie- en gasprijzen. Ook de kosten voor afzetlocaties van bagger zijn flink in prijs gestegen. Deze zijn in deze kadernota opgenomen als niet-beïnvloedbare kosten.

Programma Klimaatadaptatie

De ambitie van Delfland richt zich op een waterrobuuste en klimaatbestendige regio in 2050. Om deze ambitie te kunnen realiseren, zetten we momenteel al in op het vergroten van de bewustwording, het verankeren van klimaatadaptatie in beleid en instrumenten, het uitvoeren van klimaatadaptatieve maatregelen en het ontwikkelen van kennis en nieuwe innovaties.

Om in de toekomst veilig en prettig te kunnen blijven wonen, werken en recreëren in onze regio, zullen we deze ingezette lijn moeten voortzetten en samen met gebiedspartners en andere stakeholders maatregelen moeten treffen die dit mogelijk maken.

Een belangrijke schakel betreft het opstellen van de Strategie Voorkomen Wateroverlast Lange Termijn. Deze strategie biedt ons een (adaptief) kader om (nu en in de toekomst) doelgericht en maatschappelijk verantwoord te kunnen handelen en investeren, rekening houdend met de veranderende en onzekere toekomst. Deze strategie wordt eind 2022

bestuurlijk vastgesteld. De consequenties van de implementatie van deze strategie zijn nu nog niet duidelijk en worden meegenomen bij het opstellen van de Kadernota 2024.

3.4 Waterketen en circulariteit

Waterketen

Van afvalwater naar waardevolle grondstoffen. Al een aantal jaren zetten Delfland en de andere waterschappen stappen om niet alleen het inkomende afvalwater te zuiveren, maar ook te kijken hoe we waardevolle grondstoffen in het proces kunnen terugwinnen om weer opnieuw te gebruiken. Dat kan heel divers zijn, denk aan zand en vet, maar ook aan struviet, cellulose, CO₂, groengas en zoetwater. De komende jaren zal Delfland hier keuzes in maken en voorstellen aan het algemeen bestuur voorleggen. Daarnaast willen we beter gaan zuiveren; hiervoor komt in de komende jaren strengere regelgeving. Denk daarbij aan het zuiveren van microverontreinigingen, zoals medicijnresten en gewasbeschermingsmiddelen. Maar ook de eisen op het gebied van voedingsstoffen (nitraat en fosfor) zullen strenger worden. Dat gaat leiden tot aanpassingen aan onze zuiveringsinstallaties. De waterketen is daarmee volop in beweging.

De huidige zuivering van De Groote Lucht kan over een aantal jaren niet meer voldoen aan de prestatie waar die zuivering voor gesteld is, zodat de continuïteit niet gewaarborgd kan worden. Uit onderzoek is gebleken dat renovatie op de huidige locatie of nieuwbouw op een nabijgelegen locatie nodig is. We staan nu aan het begin van een meerjarig traject. Daarvoor wordt in de komende maanden een stevige organisatiestructuur opgebouwd. Hierbij wordt ook rekening gehouden met het onderzoek naar toepasbare aanbestedingsvarianten en governance modellen. De uitkomsten van deze onderzoeken en de bestuurlijke keuzes hebben invloed op de capaciteit en het budget voor de toekomst. Deze majeure investering zal impact hebben op de organisatie van Delfland en op de omgeving. We houden meerjarig rekening met hogere investeringsuitgaven.

Programma Duurzaam Circulair

Delfland wil in 2050 klimaatneutraal en circulair zijn. Voor 2025 zijn tussendoelen afgesproken voor energie, CO₂-uitstoot en het verbruik van primaire grondstoffen. Het programma richt zich in 2023 zowel op de uitvoering van maatregelen als op onderzoek en ontwikkeling in aanloop naar toekomstige concrete stappen.

Om in 2025 energieneutraal te worden, zet Delfland met het Uitvoeringsprogramma Energieneutraal in op duurzame energiebronnen, zoals zonne- en windenergie. Ook blijven wij kansen voor energiebesparing in onze processen onderzoeken en verzilveren. We dragen bij aan de Regionale Energiestrategie (RES) Rotterdam Den Haag en werken met partners aan projecten voor thermische energie uit oppervlakte- en afvalwater (TEO/TEA).

We zetten ontwikkelstappen op weg naar klimaatneutraliteit. Dat doen wij onder andere door onze certificering niveau 3 op de CO₂-prestatieladder te bestendigen en in 2023 uitvoering te geven aan maatregelen die nodig zijn om niveau 4 te behalen. Deze maatregelen richten zich op de CO₂-uitstoot in onze (samenwerkings)keten. Denk daarbij aan transport en onderhoud van onze aannemers en bijvoorbeeld ook aan dienstreizen van onze medewerkers.

Een belangrijke aanvullende stap op weg naar klimaatneutraliteit is de ontwikkeling van een circulaire economie. In samenwerking met Aquaminerals onderzoeken wij hoe we onze reststromen, zoals biomassa en CO₂, hoogwaardig kunnen hergebruiken. Een met Aquaminerals ontwikkelde routekaart met meerjarenplanning helpt ons om in 2023 concrete stappen te zetten.

In 2023 hebben we in beeld welke materialen in ons inkoopproces de grootste impact hebben op onze CO₂-emissie en hoe wij die kunnen verkleinen. We zetten in 2023 verdere stappen naar een duurzame en circulaire werkwijze in onderhoud, beheer en projecten, en we vertalen onze duurzaamheidsambities naar concreet beleid en instrumentarium, toepasbaar in onze dagelijkse praktijk. Bijvoorbeeld gaan we in 2023 interne CO₂-beprijzing toepassen.

Om de ontwikkelstappen te zetten, zijn voor de komende jaren mogelijk aanvullende middelen nodig. Deze worden in 2023 zo goed mogelijk in kaart gebracht en indien nodig opgenomen in de begroting 2024.

3.5 Organisatie en Bestuur

Bescherming persoonsgegevens

Delfland vindt een goede bescherming van persoonsgegevens belangrijk. Op diverse plekken in de organisatie werken we met informatie die potentieel de privacy kan schenden. De afgelopen jaren is er een goede basis gelegd voor de implementatie van de AVG binnen Delfland. De recent gehouden externe audit bevestigt dat er, naast capaciteit voor de functionaris gegevensbescherming (FG), ook voldoende capaciteit nodig is in de vorm van privacy officers (PO's). Hiermee kunnen we niet alleen de genomen stappen structureel borgen, maar ook de benodigde ontwikkelstappen naar het gewenste volwassenheidsniveau 4 zetten. Met voldoende formatie kunnen we tevens de wettelijke taken van de FG en PO op het terrein van de Wet politiegegevens uitvoeren. Hiervoor zijn extra middelen opgenomen in deze kadernota.

Bevoegd gezag rol en juridische advisering

Het aantal vergunningaanvragen stijgt en er is meer behoefte aan handhaving en juridisch advies. Bovendien neemt de complexiteit van veel dossiers toe. Om te kunnen voldoen aan de minimale wettelijke eisen en te kunnen meebewegen met (bestuurlijke) organisatiebrede ambities, is het noodzakelijk om de capaciteit te vergroten. Hiervoor zijn extra middelen opgenomen in deze kadernota.

4 Omgaan met onzekerheden

De meest recente ontwikkelingen rond risico's en beheersmaatregelen zijn in de Jaarrekening 2021 opgenomen. Conform ons beleid zullen we bij het opstellen van de begroting 2023 (zomer 2022) het actualiseren van de risicopositie van Delfland geheel doorlopen en de hoogte van het benodigde weerstandsvermogen bepalen.

Deze kadernota is in de eerste helft van 2022 opgesteld. In de wereld om ons heen is de onzekerheid groot. Het gevolg is een veel grotere volatiliteit dan we jaren gewend zijn geweest. Die kan op kortere en middellange termijn ons financieel beeld behoorlijk beïnvloeden. Voor drie onderwerpen is de onzekerheid nader geduid:

- **Inflatie**

De afgelopen jaren kenmerkten zich door lage inflatiecijfers. De Kadernota 2023 wordt opgesteld op het moment dat de inflatie juist toeneemt en niet duidelijk is hoelang dat doorwerkt. Met name de schaarste aan grondstoffen en arbeid werkt door in hogere prijzen in de bouw en aannemingssector. Dit effect kan in de komende jaren voor de investeringen omvangrijker worden dan nu geraamd. De kosten door schaarste en inflatie nemen extra toe.

Dit kostenverhogende effect wordt op de korte termijn gedempt doordat Delfland een aantal langdurige contracten heeft. Daarnaast bestaat een deel van de lasten van Delfland uit afschrijvingen van eerder afgeronde investeringen. De inflatie werkt op korte en middellange termijn daardoor minder sterk door dan voor de consument. Ondanks dit dempende effect geldt dat wanneer wij op dit moment vooruitkijken naar volgend jaar, we zien dat de hoogte van inflatie voor Delfland sterker is dan de groei van het aantal huishoudens en bedrijven (belastingareaal). Dat verschil loopt in de daaropvolgende jaren op.

Naar het inzicht van medio mei 2022 zal mogelijk voor de olie- en gasprijzen gerelateerde inflatie een verdere bijstelling nodig zijn. Daarnaast zijn en gaan wij in gesprek met onze leveranciers op het moment dat zij aangeven dat de contractuele afspraken doorkruist dreigen te worden door de sterke prijsontwikkelingen op de markt.

De afgelopen jaren hebben we een matige loonontwikkeling gekend. Op dit moment geldt dat voor 2022 de cao-loonontwikkeling al hoger is dan geraamd. Wanneer de inflatie hoog blijft, is te verwachten dat, zeker in combinatie met een krappe arbeidsmarkt, de lonen vanaf 2023 gemiddeld sterker kunnen stijgen dan nu voorzien is in deze kadernota.

In de begroting 2023 worden de meest recente inzichten vertaald naar een prijsniveau voor 2023.

- **Oekraïne**

In 2022 is oorlog in Oekraïne uitgebroken. Hoelang deze oorlog duurt en wat de effecten op langere termijn op de Europese en Nederlandse economie zullen zijn, is onduidelijk. In het verlengde daarvan kan de oorlog specifiek voor Delfland zijn weerslag hebben op de verhoogde oninbaarheid of kwijtschelding van belastingopbrengsten. De ontwikkeling hiervan zullen wij in samenwerking met de Regionale Belastinggroep sterk monitoren. Daarnaast kan de eerder ingezette inflatie van met name grondstof en energieprijzen verder doorzetten. Bij het opstellen van de begroting 2023 zullen we de dan actuele gegevens verwerken. Afhankelijk van de ontwikkeling zal daarbij worden voorgesteld hoe daarmee om te gaan.

- **Corona**

De beperkende maatregelen in het kader van de bestrijding en beheersing van de coronapandemie zijn begin 2022 opgeheven. In financiële zin heeft Delfland vooral schade opgelopen in de opbrengst van de zuiveringsheffing. Begin 2022 heeft over deze schade en de wijze waarop compensatie kan worden aangevraagd bij de rijksoverheid nadere afstemming plaatsgevonden tussen de waterschappen en met de rijksoverheid en de accountant. De hoogte van het te ontvangen schadebedrag is nog niet zeker. Een tegemoetkoming zal direct doorwerken in een verbetering van de reserves van Delfland. Bij de kadernota is deze ontwikkeling niet betrokken. Wij hopen bij de begroting duidelijk te kunnen aangeven voor welk bedrag we compensatie zullen ontvangen en hoe we dit bedrag betrekken bij de begroting 2023 en de meerjarenraming.

5 Financieel kader

5.1 Financiële uitgangspunten

Met deze Kadernota 2023 worden de financiële en beleidsmatige kaders vastgesteld voor de begroting 2023 en de Meerjarenraming 2024-2027. Onderstaande uitgangspunten zijn bij het opstellen van de kadernota toegepast.

Bestuursakkoord

De financiële uitgangspunten zijn allereerst ontleend aan het Bestuursakkoord 2019-2023 'Iedereen aan de slag voor water':

1. De lasten blijven gelijk in de periode 2019-2023.
2. De investeringen groeien beheerst, ook op de langere termijn.
3. De schuldenlast gaat omlaag (NSQ < 250% in 2023).

Ad 1. De lasten blijven gelijk in de periode 2019-2023

De zuiverings- en watersysteemheffingstarieven blijven gelijk. Dit uitgangspunt is nadrukkelijk als volgt bedoeld: op basis van de afgesproken profielen voor burgers en bedrijven blijven de lasten gelijk in de huidige bestuursperiode. Voor Delfland betekent dit dat stijging van de begrote belastinginkomsten uitsluitend het gevolg is van areaaluitbreiding.

Ad 2. De investeringen groeien beheerst, ook op de langere termijn

In het Bestuursakkoord 2019-2023 is afgesproken om een Strategische Investeringsagenda (SIA) op te stellen. De SIA is in 2020 opgesteld en de prognoses worden jaarlijks bijgesteld. De SIA heeft een langetermijncijfer, dient als input voor investeringsplanningen en meerjarenramingen en draagt bij aan het vertalen van opgaven naar benodigde financiële middelen, het leveren van sturingsinformatie voor toekomstige bestuurlijke keuzemomenten en het vooruitkijken naar organisatorische maatregelen die op de lange termijn nodig zijn om investeringen te realiseren.

In de komende jaren worden investeringspieken voorzien waarvan op dit moment de omvang nog onbekend is. Met als grootste project de noodzakelijke grootschalige renovatie of vervanging van De Groote Lucht binnen het programma Waterketen, waarvan de financiële omvang nog niet vaststaat, evenmin als de omvang van de verwachte benodigde extra onderhoudsinvesteringen in onze assets. Deze pieken zijn van invloed op de schuldenpositie en zullen de nettoschuldquote (NSQ) negatief beïnvloeden.

Ad 3. De schuldenlast gaat omlaag (NSQ < 250% in 2023)

De nettoschuldquote is de procentuele verhouding tussen de nettoschuld en de (belasting)opbrengsten. Het bestuursakkoord stelt als doel om de NSQ voor eind 2023 terug te brengen tot minder dan 250%. Deze doelstelling wordt ruimschoots gehaald. De NSQ bedraagt in de jaarrekening 2021 243%. Dit verhoudingsgetal daalt verder, maar zal als gevolg van de investeringen in de Nieuwe Groote Lucht daarna weer toenemen. Schommelingen in de NSQ zijn inherent aan de cycli van investeren en afschrijven.

Nieuwe systematiek kostendekkende tarieven en omgang met reserves

Met ingang van de begroting 2022 is bepaald dat de watersysteemtaken en de zuiveringstaak worden gezien als twee gescheiden systemen. Een overschot op de ene heffing kan niet dienen als dekking voor een tekort op de andere heffing. De heffing mag niet hoger zijn dan voor de kostendekking noodzakelijk is. Daarin mag, mits met plannen onderbouwd, gespaard worden voor toekomstige investeringen, het opvangen van risico's en het opvangen van schommelingen in de tarieven.

Het jaarrekeningresultaat wordt geanalyseerd en op grond daarvan toegerekend aan een taakreserve voor uitgesteld werk, een taakreserve voor tariefdemping of is vrij besteedbaar (alleen efficiencyresultaat).

Motie 'Financieel evenwicht langere termijn'

Op 18 november 2021 heeft de verenigde vergadering een motie aangenomen: 'Financieel evenwicht langere termijn: naar een blijvend duurzame balans tussen opgaven, kosten, opbrengsten en schuldpositie'. De motie beschrijft de behoefte van de VV om ook op de langere termijn, na het einde van deze bestuursperiode, een duurzame balans tussen opgaven, kosten, opbrengsten en schuldpositie te blijven realiseren. De motie roept op om in

de aanloop naar de begroting 2023 hierover tijdig met de verenigde vergadering in gesprek te gaan. Deze kadernota biedt de eerste mogelijkheid voor dat gesprek.

In paragraaf 5.4 laten wij zien hoe de financiële positie zich ontwikkelt, wat de prognose is voor de ontwikkeling van de schuldquote en welke ontwikkeling van opbrengsten mogelijk en nodig is.

Gebruikte parameters

Voor de opstelling van de kadernota is mede gebruikgemaakt van een inschatting voor de ontwikkeling van de bestaande kosten en opbrengsten. Deze inschatting is deels gebaseerd op de langjarige trends in de ontwikkeling van lonen en prijzen. De prijsstijgingen worden voor alle jaren geraamd als een gemiddelde stijging.

In tabel 5.1 zijn de in deze kadernota toegepaste prijzen weergegeven.

Tabel 5.1. Prijstabel Kadernota 2023

	2023	2024	2025	2026	2027
Loonkosten	2,5%	2%	2%	2%	2%
Materiële uitgaven	2%	2%	2%	2%	2%
Overige opbrengsten	2%	2%	2%	2%	2%
Energiekosten	5%	5%	5%	5%	5%

Voor de ontwikkeling van de loonkosten geldt dat deze afhankelijk is van de afgesloten cao en de landelijke ontwikkeling in de sociale lasten (sociale premies en pensioenbijdragen).

In hoofdstuk 4 is toegelicht dat er op het moment van opstellen van deze kadernota grote onzekerheden zijn in de ontwikkeling van de inflatie. In de raming is hiermee rekening gehouden door een hoger percentage toe te passen dan de afgelopen jaren gebruikelijk was.

In aanvulling op de tabel houden we apart rekening met de stijging van de PPS-fee, waarin een koppeling zit aan de gas- en olieprijs en hogere opbrengsten voor de behandeling van grensoverschrijdend afvalwater, die eveneens een koppeling aan de olieprijs bevatten.

Overige uitgangspunten

Naast het bovenstaande zijn de volgende uitgangspunten verwerkt:

1. Kapitaallasten worden bepaald met de in de SIA (zie paragraaf 5.2) geprognostiseerde jaarlijkse investeringsvolumes tot en met 2032.
2. De kasstroom wordt gebruikt om onze exploitatiekosten te dekken en voor zover mogelijk onze investeringen te financieren uit eigen middelen.
3. In de meerjarenraming van de belastingopbrengsten is rekening gehouden met de nu bekende areaalontwikkeling. Daarnaast zijn de tarieven jaarlijks met 1% verhoogd om een sluitende begroting te krijgen.
4. Kostenverdeling overhead: de kostenverdeling wordt gebaseerd op een gelijke toerekening van overhead aan de watersysteemtaak en de zuiveringstaak.
5. De schuld- en vermogenspositie uit de jaarstukken 2021 vormt het uitgangspunt voor de NSQ-berekening.
6. Het jaarlijkse exploitatieresultaat is nihil. Alleen toerekenbare kosten en reservering voor egalisatie mogen in de heffingen worden betrokken.
7. Voor de ontwikkeling van de NSQ wordt tien jaar vooruitgekeken met deze uitgangspunten. Hiermee wordt over een redelijke termijn de investeringsbeweging als gevolg van vervangingen en nieuwbouw in beeld gebracht. Het exploitatieresultaat daarin is nihil. Het resultaat is toegevoegd aan bestemmingsreserves. Dit sluit aan bij de wijze waarop de NSQ wordt benaderd.
8. In de ramingen zitten een aantal belangrijke aannames, zoals de uitkomsten van het onderhoudsbeheersysteem en de voorlopige raming van de nieuwe of te renoveren zuivering De Groote Lucht. Voor een aantal onderwerpen, zoals landbouwtransitie, waterkwaliteit, duurzaam circulair en klimaatadaptatie, is aangegeven dat er in deze kadernota geen middelen worden aangevraagd. Op een later moment kan blijken dat dit wel nodig is.

5.2 Investerings

De Strategische Investeringsagenda is in 2020 voor het eerst opgesteld. De bijgestelde prognoses voor de investeringsuitgaven zijn in de onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 5.2 Bijgesteld investeringsvolume per assetsysteem

* € 1 miljoen	prognose 2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Waterveiligheid	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0
Waterkwaliteit	2,6	4,0	4,5	2,5	3,7	3,7	1,1	1,1	-	-	-
Waterkwantiteit	7,9	9,1	9,7	12,2	9,0	9,0	7,0	7,0	7,0	8,0	14,0
Waterketen regulier	3,5	8,0	8,1	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Waterketen collectieve zuivering	0,6	5,5	4,9	-	-	-	-	-	-	-	-
Waterketen duurzaam en circulair	3,6	1,9	0,8	2,3	-	-	-	-	-	-	-
Bestuur en organisatie	2,8	2,0	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
subtotaal excl Nieuwe Grote Lucht:	35,0	44,5	43,5	37,5	33,2	33,2	28,6	28,6	27,5	28,5	34,5
Waterketen Nieuwe Grote Lucht	0,3	0,9	3,0	61,0	61,0	81,0	100,0	-	-	-	-
Totaal	35,3	45,4	46,5	98,5	94,2	114,2	128,6	28,6	27,5	28,5	34,5

Omdat voor een aantal trajecten nog bestuurlijke besluitvorming moet plaatsvinden en nog verdere technische uitwerking en planning nodig zijn, is er sprake van een onzekerheid in de prognose. Voor het jaar 2023 verwachten we een investering van € 40 tot € 46 miljoen.

Bij het bovenstaande overzicht horen de volgende opmerkingen:

1. Voor de verbetering van de waterkwaliteit in de KRW-waterlichamen is uitgegaan van het KRW-programma Delfland 2022-2027. Ook na 2027 zullen investeringen nodig zijn in de KRW-waterlichamen. Voor overig water wordt in 2023 een investeringsplan gemaakt.
2. Voor de investeringen in waterveiligheid, waterkwantiteit en de waterketen regulier geldt dat bijstellingen kunnen worden verwacht op basis van nieuwe provinciale normen en inzichten uit inspecties en het onderhoudsbeheersysteem.
3. Voor de investeringen in de waterketen regulier geldt dat er vanaf 2025 alleen rekening wordt gehouden met investeringen in leidingen. De Grote Lucht wordt geheel vervangen of gerenoveerd en voor de zuiveringen Houtrust en Harnaschpolder geldt dat de kosten voor onderhoud deel uitmaken van de PPS-fee en de installaties tot 2038 geen aparte investeringen vanuit Delfland vergen.
4. De investeringen in de waterketen collectieve zuivering werken door in de omvang van de schuld, maar worden 100% gedragen door derden. Deze blijven dus buiten de tarieven.
5. De investeringen in de waterketen duurzaam en circulair werken positief uit op de exploitatielasten. Dit wordt voor de begroting 2023 nader uitgewerkt.
6. De investeringen voor bestuur en organisatie betreffen in hoofdzaak ICT.
7. Voor de investering in de nieuwe of te renoveren De Grote Lucht geldt dat er een afzonderlijk besluitvormingstraject wordt doorlopen. De investering voor De Grote Lucht is nu geraamd op € 307 miljoen volgens de huidige inzichten. Deze raming bevat een grote mate van onzekerheid. Bij het opstellen van de begroting wordt deze opnieuw getoetst.

5.3 Mutaties Kadernota 2023

In de kadernota zijn mutaties opgenomen voor niet-beïnvloedbare kosten en opbrengsten en voor keuzes die gekoppeld zijn aan de ontwikkelingen die in hoofdstuk 2 en 3 zijn toegelicht. De mutaties leiden per saldo tot hogere kosten. In dit onderdeel geven wij aan uit welke hoofdgroepen de mutaties bestaan en welke middelen daarvoor nodig zijn.

De mutaties worden gepresenteerd ten opzichte van de vastgestelde begroting 2022. In de Meerjarenraming 2023-2026, behorende bij de begroting 2022, waren ook al ontwikkelingen in kosten en opbrengsten opgenomen. Deze mutaties zijn onderdeel van de onderstaande opstellingen.

Achtereenvolgens komen aan de orde:

- Niet-beïnvloedbare kosten en opbrengsten
- Ontwikkelingen ten laste van de exploitatie

- Ontwikkelingen ten laste van investeringen
- Ontwikkelingen ten laste van een specifieke reserve

Niet-beïnvloedbare kosten en opbrengsten

In onderstaande tabel zijn de verschillende niet-beïnvloedbare kosten en opbrengsten weergegeven. Na de tabel worden per regel de belangrijkste posten benoemd.

Tabel 5.3. Ontwikkeling niet-beïnvloedbare kosten en opbrengsten

* € 1 miljoen	2023	2024	2025	2026	2027
Afspraken met derden	-0,7	-1,4	-1,3	-0,2	1,3
Prijs en volume	6,0	11,3	16,2	21,0	24,0
Afspraken Kadernota 2022/Begroting 2022	0,5	2,3	-0,4	0,1	0,1
Opbrengsten	-1,7	-4,0	-6,4	-8,7	-11,0
Totaal	4,1	8,2	8,1	12,2	14,4

Afspraken met derden:

- Een lagere solidariteitsbijdrage in het kader van het hoogwaterbeschermingsprogramma.
- Een structureel voordeel in de verrekening van btw bij de productie van groengas.
- Een toename van de uitgaven voor het onderhoud van vaarwegen door de provincie Zuid-Holland.

Prijs en volume:

- Prijsstijgingen als gevolg van inflatie, de cao voor 2022, stijgende kosten bij verbonden partijen en de doorwerking van de indexen van de olie- en gasprijzen op onder andere het PPS-contract.
- Volumestijging en prijscorrectie van het te behandelen afvalwater van derden.

Afspraken Kadernota 2022/begroting 2022:

- Het vervallen van de incidentele post Molenvlietpark.
- Het vervallen van aflopende posten uit de Kadernota 2022.
- Een hogere inzet op waterkwaliteit en klimaatadaptatie.

Opbrengsten:

- Lagere opbrengst van de zuiveringsheffing van inwoners door correctie van de aantallen conform de jaarrekening 2021.
- Volumestijging en prijscorrectie voor de behandeling van grensoverschrijdend afvalwater van derden.
- Areaaluitbreiding van belastingeenheden met 1% per jaar.

Ontwikkelingen ten laste van de exploitatie

Tabel 5.4 Ontwikkelingen ten laste van de exploitatie Kadernota 2023

* € 1 miljoen	Programma	2023	2024	2025	2026	2027
Cyberveiligheid en ICT	Waterketen en Organisatie en Bestuur	2,08	2,08	1,83	1,83	1,73
Bescherming persoonsgegevens	Organisatie en Bestuur	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
Bevoegd gezag rol en juridische advisering	Organisatie en Bestuur	0,51	0,51	0,51	0,51	0,51
Assetmanagement	Waterkeringen, Waterketen en Waterkwantiteit	1,09	1,33	1,43	1,13	1,13
Zorgplicht bomenbeheer	Waterkeringen, Waterketen en Waterkwantiteit	0,16	0,16	0,16	0,16	0,16
Biodiversiteit: Uitvoering beleid bloemrijke dijken	Waterkwaliteit	0,07	0,07	0,08	0,08	0,08
Recreatief medegebruik	Waterkwaliteit	0,18	0	0	0	0
Zoutindringing Parksluizen	Waterkwaliteit	0,10	0	0	0	0
Totaal nieuwe opgaven		4,44	4,4	4,26	3,96	3,86

Ontwikkelingen ten laste van de investeringen

Voor de projectorganisatie ten behoeve van de voorbereiding van de Nieuwe Grote Lucht wordt voor € 4 miljoen rekening gehouden met hogere uitgaven, die deel gaan uitmaken van het investeringsbedrag. Deels betreft dit eigen inzet en deels materiële uitgaven. Dit is verwerkt in de investeringsramingen voor de periode 2023-2027.

Ontwikkelingen ten laste van een specifieke reserve

Voor de overbrugging van de kosten van de digitale transformatie wordt een aanloopbedrag van € 4 miljoen nodig geacht. Dit zal worden ingezet in de jaren 2023-2026 en vanaf 2027 is een budgettair neutrale situatie mogelijk. Voorgesteld wordt om te voorkomen dat dit extra druk geeft op de belastingtarieven en dit te financieren vanuit de vrije algemene reserve. Dit is verwerkt in de doorrekening.

5.4 Financiële positie Delfland op basis van de Kadernota 2023

De financiële positie van Delfland wordt in beeld gebracht door middel van:

1. De beschikbaarheid van het benodigde weerstandsvermogen.
2. De stand en verwachte ontwikkeling van de nettoschuldpositie en schuldquote.
3. Meerjarig evenwichtige tarieven.

Met deze drie zaken wordt invulling gegeven aan de motie 'Financieel evenwicht langere termijn', die is aangenomen door de verenigde vergadering bij de behandeling van de begroting 2022.

De beschikbaarheid van het benodigde weerstandsvermogen

Het benodigde weerstandsvermogen is voor Delfland bepaald op minimaal € 25 miljoen. Dit is voldoende voor de geïdentificeerde risico's en de kans en impact waarmee deze kunnen optreden. In de toelichting op de nota 'Reserves en Voorzieningen', die in november 2021 is vastgesteld, wordt aangegeven dat met ingang van 2022 als algemene reserve een weerstandsvermogen van € 35 miljoen zal worden aangehouden. Daarmee is een weerstandsratio van minimaal 1,4 (beschikbaar weerstandsvermogen gedeeld door benodigd weerstandsvermogen) vastgelegd.

Bovenop dit minimum is de vrije algemene reserve beschikbaar.

Met het voorstel tot bestemming van het resultaat 2021 is € 5,5 miljoen aan de vrije reserve toegevoegd. In deze kadernota wordt voorgesteld om hiervan € 4 miljoen aan te merken als dekking voor de digitale transformatie. Daarmee resteert er € 1,5 miljoen aan vrije algemene reserve. In de Kadernota 2023 wordt het beschikbare weerstandsvermogen niet aangesproken.

Stand en verwachte ontwikkeling van de nettoschuldpositie en schuldquote

De nettoschuldpositie vertoont al enkele jaren een dalende lijn. Deze wordt veroorzaakt door de combinatie van gerichte reserveringen voor toekomstige vervangingsinvesteringen en voordelige rekeningresultaten. Vanaf de begroting 2022 wordt de opbouw van reserveringen voor toekomstige lasten planmatig onderbouwd.

In het verloop van de nettoschuldquote is zichtbaar dat deze zal stijgen als gevolg van de onvermijdelijke vervanging van de zuivering De Grote Lucht. De NSQ stijgt daardoor tot zo'n 280% in 2028 om vervolgens weer te dalen onder de 250%.

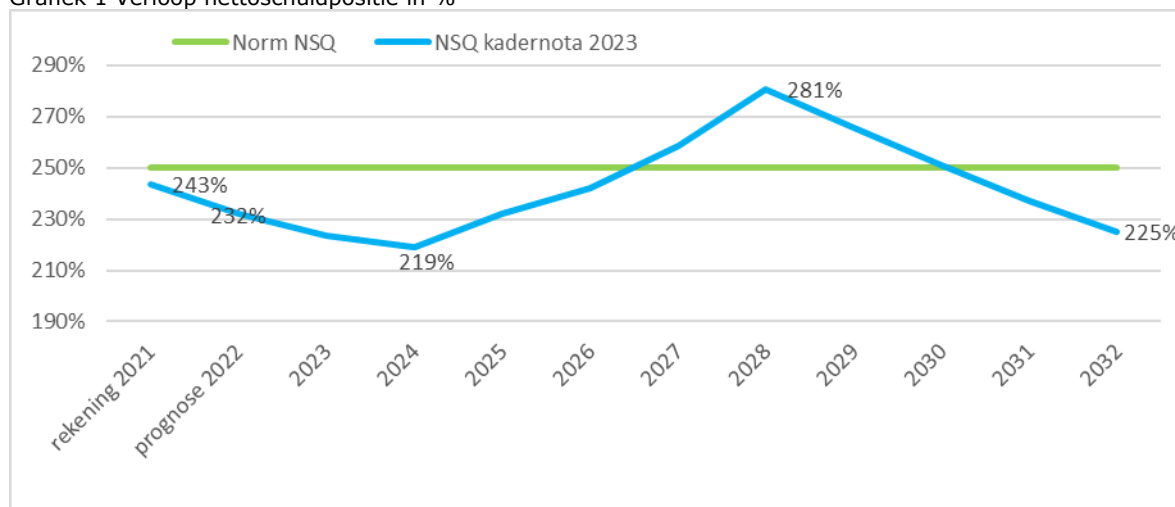
Tabel 5.5 Verloop schuldpositie en nettoschuldquote

*€ 1 miljoen	Rekening		Prognose									
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Schuld	611	596	594	594	641	683	745	824	796	766	738	715
Opbrengsten	251	257	266	271	277	282	288	293	299	305	311	318
NSQ	243%	232%	224%	219%	232%	242%	259%	281%	266%	251%	237%	225%

Toepassing van het bovengenoemde leidt tot de onderstaande grafische weergave.

De blauwe lijn in de grafiek geeft het verloop van de verwachte nettoschuldpositie weer. De startwaarde is de jaarrekening 2021. De groene lijn geeft de maximumhoogte van de nettoschuld weer, gebaseerd op de norm NSQ van 250%.

Grafiek 1 Verloop nettoschuldpositie in %



Meerjarige tariefontwikkeling

De voorliggende kadernota is getoetst op het effect op de belastingtarieven en daarmee de lastenprofielen. Uitgaande van de getallen in deze kadernota is het voor 2023 mogelijk om te blijven voldoen aan afspraken in het bestuursakkoord om de lasten voor burgers en bedrijven gelijk te houden in deze bestuursperiode. Bij het opstellen van de begroting 2023 zal dit opnieuw getoetst moeten worden.

Vanaf 2024 is het niet mogelijk om de lastenprofielen van 2019 te blijven garanderen. Als gerekend wordt met een inflatie van 2% per jaar, wegen de extra inkomsten door uitbreiding van het belastingareaal (maximaal circa 1% per jaar) niet op tegen de toename van de niet-beïnvloedbare kosten. Om te komen tot een meerjarig financieel evenwicht is in dat geval een jaarlijkse prijscorrectie op de lasten nodig van 1%. Hiermee is in deze kadernota gerekend. Een eventueel grotere toename van de kosten door hogere inflatie kan niet worden uitgesloten. Nieuwe inzichten in bijvoorbeeld een grotere renovatieopgave op basis van areaalinspecties of andere ontwikkelingen kunnen ook leiden tot het maken van moeilijke keuzes of aanvullende effecten op de lasten.